

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE GİRİŞİMCİ KİŞİLİK BOYUTLARININ GİRİŞİMCİLİK NİYETİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: TRAKYA ÖRNEĞİ*

Yasin Akkuş¹, Çağatay Akdoğan², Ayşe Akyol³

ÖZET

Teknolojinin gelişmesi ve buna bağlı olarak yeni iş modellerinin ortaya çıkmasıyla girişimciliğin önemi hızla artmaktadır. Özellikle genç bireylerde teknolojik girişimcilik eğiliminin arttığı açıkça görülmektedir. Ancak girişimciliğin geliştirilmesi ve girişimcilik ekosisteminin oluşturulması için oluşturulan ulusal politikalar oldukça genel bir çerçevede hazırlanmaktadır. Girişimcilik politikalarının girişimcilik türüne uygun olarak hazırlanabilmesi için öncelikle hedeflenen girişimcilerin kişilik profillerinin ortaya konması gerekmektedir. Bu araştırma ile özellikle gençlerin; kişilik özelliklerinin ve girişimci kişiliğe dair boyutlarının girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırma, Trakya’da bulunan üç üniversitede öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırma verileri Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) aracılığı ile incelenmiştir. Sonuç olarak Dışa Dönüklük boyutunun, Girişimcilik Niyeti üzerinde Yenilikçilik boyutu aracılığıyla anlamlı bir etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Girişimcilik Niyeti, Yenilikçilik, Dışa Dönüklük, Eysenck Kişilik Anketi

EFFECTS OF PERSONALITY TRAITS AND ENTREPRENEUR PERSONALITY ASPECTS ON ENTREPRENEURSHIP INTENTION: A SAMPLE OF THRACE

ABSTRACT

Technology has developed and therefore new occupation models have arisen so the importance of entrepreneurship has been increasing. Especially, it is clearly observed that tendency to entrepreneurship among young individuals has increased. However, national policies for entrepreneurship to be enhanced and entrepreneurship ecosystem to be constituted are prepared within a quite general framework. First of all, personality profiles of the target entrepreneurs should be revealed for entrepreneurship policies to be prepared in compliance with the type of entrepreneurship. In this research, effects of personality traits and entrepreneur personality aspects on tendency to entrepreneurship were searched. The research was conducted on students who study in three universities in Thrace. Data of the research was examined through Structural Equation Model (SEM). In conclusion, it was detected that there is a significant influence of aspect of Extroversion on Entrepreneurship Intention through Innovativeness.

Keywords: Entrepreneurship, Entrepreneurship Intention, Innovativeness, Extroversion, Eysenck Personality Questionnaire

GİRİŞ

Girişimcilik kavramı tanımlandığı ilk günden bugüne kadar birçok değişikliğe uğrarken girişimcinin de özellikleri, talepleri, yöntemlerinde de pek çok değişiklik meydana gelmiştir. Günümüzde girişimci; hızla gelişen teknoloji, artan rekabet ortamı, küreselleşen piyasalar ve değişen finansal sistem içerisinde boğulmaktadır (Çakırer, 2016: 111-114). Girişimciliğin önemini fark eden gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ise girişimcinin önündeki engelleri kaldırmak hatta onları teşvik etmek için eğitimler, destekler ve benzeri faaliyetler düzenlemektedir (Özdevecioğlu, 2013: 1-14).

Girişimciliğin bu kadar önemli olduğu ortada iken girişimcinin kişilik özelliklerinin tanımlanması ve karşılaştırılması kaçınılmazdır. Girişimci, çevresel faktörlerden önce kişisel faktörlere maruz kalmaktadır. Bu kişisel faktörlerdeki değişimlerin girişimcinin niyetini etkilemesi beklenmektedir (Soyşekerci, 2014: 8-11). Bu nedenle, girişimcilik niyetini etkileyen kişilik ve girişimci kişilik faktörlerin belirlenmesi ve aralarındaki ilişkinin tespit edilmesi gerekmektedir. Böylece girişimcilik eğitimi başta olmak üzere destek, motivasyon, koçluk, mentörlük, melek yatırımcılık gibi bir çok unsurun bu kişilik özelliklerine sahip bireyler üzerinde yoğunlaşması sağlanabilecektir (Çuhadar, 2013: 157-167).

Araştırmada kullanılan ölçekler aşağıda kısa başlıklar halinde açıklanmaktadır.

¹ Uygulamalı Girişimcilik Eğitmeni, yasin_akkus@yahoo.com

² Araştırma Görevlisi, Trakya Üniversitesi, İİBF, İşletme ABD, cagatayakdogan@trakya.edu.tr

³ Prof. Dr., Trakya Üniversitesi, İİBF, İşletme ABD, ayseakyol@trakya.edu.tr

*Bu çalışma 2018/150’ nolu Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (TÜBAP) desteği ile hazırlanmıştır.

Eysenck Kişilik Anketi: Araştırmada kişilik özelliklerinin tespit edilmesi için Karancı vd. (2007)'nin Türkçeye uyarladığı Eysenck Kişilik Anketi gözden geçirilmiş / kısaltılmış formu kullanılmıştır. Eysenck Kişilik Anketi temelde Eysenck kişilik teorisine dayanmaktadır. İlk geliştirildiğinde nörotisizm - stabilite, dışa dönüklük ve içedönüklük boyutları bulunmakta iken, sonradan psikotizm ve yalan-ölçeği boyutları eklenmiştir (Karancı vd., 2007). Nörotisizm puanı yüksek olan bireylerin kaygılı, depresif, çekingen, aşırı duygusal ve özgüveni düşük bireyler olacağı ifade edilmiştir. Dışa dönüklük boyutunda yüksek puana sahip bireyler ise iletişime açık, girişken, sosyal ortamları tercih eden bireyler olarak tarif edilmektedir. Psikotizmde ise kişilerin soğuk, saldırgan, insanlarla ilişkileri sınırlı, empati yeteneği zayıf karakterlere sahip oldukları belirtilmektedir. Yalan ölçeğinde ise anketin geçerliliği sınanmaktadır (Burger, 2006: 343-350).

Yenilikçilik: Yenilikçilik girişimci kişiliğin temel boyutlarından birisidir. Genel anlamda yenilikçilik, bir problemi çözmek veya bir ihtiyacı gidermek üzere yeni bir düşünce veya fikrin ortaya çıkartılması ve kaynaklarının tespit edilerek uygulamaya geçilmesidir. Yeniliğin icattan farklı ve daha kapsamlı bir kavram olduğu belirtilmektedir. Yeni ürün geliştirmede odak nokta genellikle "olmayanı var etme" iken yenilikte işlevsellik ve ticarileşme yönleri öne çıkmaktadır (Marangoz, 2017: 49-50). Bu kapsamda yenilikçilik boyutunun daha iş fikri aşamasından başlayarak tüm girişimcilik süreçlerinde önemli bir yer teşkil ettiği görülmektedir. Bu nedenle yenilikçilik kavramının girişimci kişilikle ve girişimcilik niyeti ile önemli bir bağının olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda söz konusu çalışmada, Çolakoğlu ve Gözükara (2016)'nın çalışmalarında kullandıkları "Yenilikçilik Ölçeği" kullanılmıştır.

Girişimcilik Niyeti: Girişimcilik niyeti, kişinin girişimci olmaya dair inancını ölçmektedir (Çolakoğlu ve Gözükara, 2016). Kişinin geleceğe dair vizyonu, fırsatları tanımlayıp değerlendirebileceğine dair inancı girişimcilik niyetinde önemli bir rol oynamaktadır. Araştırma temelde kişilik özellikleri ile girişimci kişiliğin girişimcilik niyeti üzerindeki ilişkisini ve etkilerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Kişilik özellikleri ve girişimci kişiliğin hem girişimcilik niyetiyle hem de birbirleriyle anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEMLER

Araştırmanın anakütlesi, Trakya bölgesinde bulunan üç üniversitenin (Trakya Üniversitesi, Namık Kemal Üniversitesi, Kırklareli Üniversitesi) öğrencilerinden oluşmaktadır. Üniversitelerin öğrenci sayıları dikkate alınarak Tabakalı Örneklem yöntemi uygulanarak 393 katılımcıya ulaşılmıştır. 6 anket yeterli doldurulmadığı için değerlendirmeye alınmamış ve sonuç olarak toplamda 387 adet anket verisi elde edilmiştir. Verilerin analizi için SPSS paket programı kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki etkilerin tespiti için Yapısal Eşitlik Modellemesi yöntemi tercih edilmiş ve Amos programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Söz konusu çalışmada anket yolu ile elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Oluşturulan ankette ters olarak kodlanan ifadelerin düze çevrilen kopyaları oluşturulmuş ve tüm analizlerde bu düzeltilmiş veriler kullanılmıştır. Eysenck Kişilik anketindeki veriler için açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır (Coşkun vd., 2015: 283-290). Söz konusu anketin Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0,759 olarak bulunmuştur. Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0,759 olarak bulunmuştur. Bu bulgu doğrultusunda, örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmak için orta derecede yeterli olduğu görülmektedir. Temel bileşenler analizinde varimax yöntemi seçilmiş ve bileşenlerin varyansa %55,117 oranında katkı sağladığı tespit edilmiştir. Eysenck Kişilik Anketindeki ifadelerin Karancı vd. (2007)'nin çalışmasına benzer bir biçimde dört faktör altında toplandığı görülmektedir. Yenilikçilik ifadeleri için de faktör analizi yapılmış Kaiser-Meyer-Olkin değerinin 0,662 olarak bulunmuş ve zayıf da olsa kabul edilebilir düzeyde örneklem büyüklüğüne sahip olduğu görülmüştür. Yenilikçilik faktörünün varyansa %52,49 katkı sağladığı tespit edilmiştir. Girişimcilik Niyeti ifadeleri üzerinde yapılan açıklayıcı faktör analizinde ifadelerin; 0,632 Kaiser-Meyer-Olkin değeri ve %51,245 katkı oranı ile tek faktör altında toplandığı görülmüştür. Eysenck Kişilik Anketi boyutlarının Cronbach's Alpha değerlerine bakıldığında Dışa Dönüklüğün 0,794, Nörotisizmin 0,616, Psikotizmin 0,303 değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Psikotizm boyutunun güvenilirliğinin Türkiye'de ve dünyada yapılan diğer çalışmalarda olduğu gibi düşük ve kabul edilebilir değerlerin altında olduğu görülmektedir (Başol vd., 2011). Bu sonuçlar neticesinde Psikotizm boyutunun araştırma modelinden çıkartılmasına karar verilmiştir. Yenilikçilik ölçeğinin Cronbach's Alpha değerinin 0,695 ve Girişimcilik Niyeti ölçeğinin Cronbach's Alpha değerinin 0,778 olduğu tespit edilmiştir. Belirlenen değişkenlere Amos programında doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve model uyumu değerlerinden CMIN/DF değeri 1,473, RMSEA değeri 0,35, NFI değeri, 0,929, CFI değeri 0,975, GFI değeri 0,967 ve AGFI değeri 0,949 olarak tespit edilmiştir. Bu değerlerin uyum endeksi ölçütlerine göre İyi Uyuma sahip olduğu görülmektedir (İlhan ve Çetin, 2014). Elde edilen değerler neticesinde söz konusu değişkenler için yol analizi yapılarak model uyum değerlerine ulaşılmış ve CMIN/DF değeri 1,168; RMSA değeri 0,021; NFI değeri 0,942; CFI değeri 0,991; GFI

değeri 0,974 ve AGFI değeri 0,958 olarak tespit edilmiştir. Bu değerlerin de uyum endeksi indekslerine göre “İyi Uyuma” sahip olduğu tespit edilmiştir (Schumacker ve Lomax, 2010).

Tablo 1. Değişkenler Arasındaki Etki Değerleri

	P Değeri	Toplam Etki	Standardize Edilmiş Toplam Etki	Standardize Edilmiş Doğrudan Etki	Standardize Edilmiş Dolaylı Etki
Dışa Dönüklük→Yenilikçilik	P<0,001	0,690	0,361	0,361	0,000
Dışa Dönüklük→Girişimcilik Niyeti	P<0,001	0,718	0,410	0,257	0,152
Yenilikçilik→Girişimcilik Niyeti	P<0,001	0,387	0,421	0,421	0,000
Nörotisizm→Yenilikçilik	0,780	-0,118	-0,067	-0,067	0,000
Nörotisizm→ Girişimcilik Niyeti	0,344	-0,76	-0,47	-0,19	-0,028

SONUÇLAR

Amos programı üzerinden yapılan yol analizinde modelde yer alan Nörotisizm değişkeninin diğer değişkenler ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığı görülmüştür. Dışa Dönüklük değişkeninin hem Yenilikçilik hem de Girişimcilik Niyeti değişkenleri üzerinde anlamlı bir ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir. Tablo 1’deki standardize edilmiş etki değerleri üzerinden değerlendirme yapıldığında Dışa Dönüklüğün Girişimcilik Niyeti üzerinde hem doğrudan hem de Yenilikçilik üzerinden dolaylı bir etkisinin olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile literatürde var olan bilgiler karşılaştırıldığında aşağıdaki değerlendirmelere ulaşılmıştır. Bazı bireylerin girişimcilik fırsatlarını değerlendirirken diğerlerinin neden değerlendiremediğini açıklayan önemli bir boyut olan yenilikçiliğin (Chell, 2008: 162), kişilik özellikleri altında bulunan Dışa Dönüklük ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu ortaya çıkmakta ve bu durumun literatürle uyumlu olduğu görülmektedir. Dışa Dönük bireylerin odak noktası olan dış dünyayı deneyimlerle öğrenme ve sürekli heyecan peşinde koşma eğilimlerinin Yenilikçilik boyutunu pozitif yönde etkilediği düşünülmektedir (Burger, 2006: 191). Ayrıca Dışa Dönüklüğün, Girişimcilik Niyeti üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri girişimcilerin temel kişilik özellikleri üzerine fikirler sunmaktadır. Dışa Dönük bireylerin daha sosyal bir yapıları varken içe dönük bireyler ise genellikle yalnız ve ilgi odağı olmayı bekleyen bireylerdir (Sayar ve Dinç, 2016: 107). Yine Trakya Bölgesinde yapılan bir diğer araştırmada girişimcilerin orta ve yüksek düzeyde sosyal atılganlık gösterdikleri tespit edilmiştir (Akkuş ve Menteş, 2017: 7-14). Tüm bunlara dayanarak; girişimcilik ekosistemi geliştiren politikaların, özellikle genç girişimcilere ve teknolojik girişimcilere ulaşabilmesi için Dışa Dönük ve Yenilikçi bireylere uyumlu bir şekilde düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Yine, girişimcileri geliştirmek üzere yapılacak faaliyetlerin Dışa Dönük ve Yenilikçi bireylere uygun hazırlanması gerekmektedir. Dışa Dönük bireyler aynı kişiler ve benzer ortamlarda yapılan uzun faaliyetlerden sıkılmakta ve verimleri düşmektedir. Bu sebeple söz konusu faaliyetler mümkün olduğu kadar sosyal (grup) ortamı destekleyecek bir şekilde, her daim yeni ortamlarda ve oldukça kısa sürelerle düzenlenmelidir.

REFERANSLAR

- Akkuş, Y., ve Menteş, S. A. (2017). Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi Katılımcılarının Girişimcilik Eğilimleri: Trakya Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 12(1), 7-14.
- Başol, O., Dursun, S., ve Aytaç, S. (2011). Kişiliğin Girişimcilik Niyeti Üzerine Etkisi: Üniversiteli Gençler Üzerine Bir Uygulama.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (İ. E. Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Chell, E. (2008). *The Entrepreneurial Personality: A Social Construction* (2 baskı.). New York: Routledge.
- Coşkun, R., Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S., ve Yıldırım, E. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Çakırer, M. A. (2016). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Çolakoğlu, N., ve Gözükar, İ. (2016). A comparison study on personality traits based on the attitudes of university students toward entrepreneurship. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 229, 133-140.
- Çuhadar, M. T. (2013). Girişimciliği Özendirme Araçları. In H. Karadal (Ed.), *Girişimcilik* (pp. 157-169). İstanbul: Beta.
- İlhan, M., ve Çetin, B. (2014). LISREL ve AMOS programları kullanılarak gerçekleştirilen yapısal eşitlik modeli (yem) analizlerine ilişkin sonuçların karşılaştırılması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5(2).

- Karancı , N., Dirik, G., ve Yorulmaz, O. (2007). Eysenck kişilik anketi-gözden geçirilmiş kısaltılmış formu'nun (EKA-GGK) Türkiye'de geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(3), 1-8.
- Marangoz, M. (2017). *Girişimcilik* (4 baskı.). İstanbul: Beta Yayınları.
- Özdevecioğlu, M. (2013). Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi. In H. Karadal (Ed.), *Girişimcilik* (pp. 1-14). İstanbul: Beta.
- Sayar, K., ve Dinç, M. (2016). *Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi (DEM).
- Schumacker, R., ve Lomax, R. (2010). A Beginner's Guide to. *Structural Equation Modeling (3rd Edition)*, New York: Taylor & Francis Group.
- Soyşekerci, S. (2014). *Uygulamalar ve Şirket Örnekleriyle Girişimcilik*. İstanbul: Kriter Yayınları.